

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Lenky Kaniové a soudců JUDr. Ivo Pospíšila a JUDr. Josefa Baxy v právní věci žalobců: **a) V. H.**, zastoupena Mgr. Silvií Rymlovou, advokátkou se sídlem náměstí Republiky 2/1, Opava, **b) D. H.**, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 14. 1. 2019, č. j. OAM-1023/ZA-ZA06-K07-2017, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně a) proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 10. 2019, č. j. 63 Az 10/2019 – 70,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě 29. 10. 2019, č. j. 63 Az 10/2019 – 70, **se ruší** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.
- II. Ustanovené zástupkyni žalobkyně a) Mgr. Silvií Rymlové, advokátce se sídlem nám. Republiky 2/1, Opava, **se přiznává** odměna za zastupování ve výši **3.400 Kč**, která bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalobkyně a) [dále též „žalobkyně“] podala jménem svým a jménem svého v té době nezletilého syna, žalobce b) [dále též „žalobce“], žádost o mezinárodní ochranu ve Spolkové republice Německo a poté byli žalobci na základě přímo použitelných evropských předpisů předáni k vyřízení žádosti do České republiky. Jako důvod žádosti uvedla žalobkyně strach z bývalého manžela, který ji fyzicky napadal. Tomu byl přítomen i žalobce, který měl z tohoto jednání strach a psychické problémy. Se žádostí o pomoc se žalobci v zemi původu na nikoho neobrátili. Dalším důvodem žádosti jsou zdravotní

problémy obou žalobců. Žalovaný napadeným rozhodnutím žalobcům mezinárodní ochranu podle § 12 – 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu (dále jen „zákon o azylu“), neudělil. Dospěl k závěru, že žalobkyně měla v Arménii možnost využít k ochraně svých práv před jednáním manžela pomoci tamních úřadů. Dle shromážděných informací (Informace Odboru azylové a migrační politiky Ministerstva vnitra – Arménie – domácí násilí z 2. března 2018) přijal arménský parlament v prosinci 2017 zákon o domácím násilí, do té doby byly případy domácího násilí posuzovány podle obecných ustanovení trestního zákoníku. V lednu 2018 Arménie podepsala Úmluvu Rady Evropy o prevenci a boji proti násilí na ženách a domácímu násilí (dále jen „Istanbulská úmluva“). Kromě toho působí v Arménii řada neziskových institucí, které nabízejí pomoc obětem domácího násilí. Ani obavy žalobkyně z návratu do vlasti v době podání žádosti nemají opodstatnění. Dle tvrzení žalobkyně ji její bývalý manžel fyzicky napadal od roku 1993. V roce 2009 po největším útoku se žalobkyně i se synem odstěhovala a bydleli nejprve u příbuzných, od roku 2014 si pronajala vlastní byt a roku 2016 Arménii opustila. Žalobkyně se za celých 23 let neobrátila se žádostí o pomoc na žádný státní orgán. Žalovaný poukázal i na nesrovnalosti ve výpovědi žalobkyně. V rámci řízení např. uvedla, že od roku 2009 do roku 2016 docházelo k fyzickému násilí každý měsíc, přičemž četnost bití závisela na tom, jak rychle trvalo bývalému manželovi žalobkyni vyhledat. Dále však žalobkyně vypověděla, že během pobytu u příbuzných v letech 2009 – 2014 a poté při pobytu v pronajatém bytě ji manžel nebil. K bití docházelo pouze v bytě manžela, kam žalobkyně dle vlastních tvrzení chodila, aby si tam „vzala nějakou věc“. Bývalý manžel tedy žalobkyni nijak hledat nemusel, když za ním do bytu sama dobrovolně chodila a to v době, kdy se před ním musela údajně skrývat. Pokud by žalobkyně skutečně měla z jednání bývalého manžela strach, nechodila by sama dobrovolně do jeho bytu. Žalovaný se zabýval též zdravotním stavem obou žalobců, který dle doložených podkladů nevyžaduje žádnou specializovanou péči, která by nebyla v Arménii dostupná.

[2] Proti napadenému rozhodnutí se žalobci bránili žalobou u Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“). Namítali, že domácí násilí, jemuž byla žalobkyně dlouhodobě vystavena, představuje azylově relevantní skutečnost. V případě pronásledování ze strany soukromých osob je stěžejním posouzení reálné možnosti žadatele využít účinnou ochranu poskytovanou státními orgány. V tomto žalovaný dle žalobkyně zcela selhal a omezil se na popis právního rámce bez ohledu na jeho praktické uplatňování. Není rozhodující, zda žalobkyně hledala ochranu u státních orgánů, neboť dle judikatury Nejvyššího správního soudu mohou nastat situace, kdy není možné nebo účelné tento postup využít. Žalobkyně odkázala na Zprávu Human Rights Watch z ledna 2018 „Armenia: Little protection, Aid for Domestic Violence Survivors“, podle níž i přes schválení zákona o násilí v rodině v roce 2017 ženy a děti zůstávají v nebezpečí, dokud vláda komplexně nezmění způsob, jakým policie reaguje na stížnosti na násilí. Dotazované osoby uvedly, že když týrání nahlásily policistům nebo jiným orgánům, úřady neudělaly nic, co by zabránilo dalšímu násilí, vedlo k vyšetřování případů nebo přivedlo útočníky k odpovědnosti. Dle zprávy Ministerstva vnitra USA „Country Report on Human Rights Practices 2017 – Armenia, 20 April 2018“ bylo v Arménii domácí násilí na ženách rozšířené. Byly hlášeny zprávy o tom, že policisté zejména mimo Jerevan byli v takových případech neochotní a odrazovali ženy od podávání stížností. Závěry žalovaného o nevěrohodnosti výpovědi a nedůvodnosti žádosti jsou dle žalobců důsledkem tendenčního výkladu žalovaného v neprospěch žalobců a zakládají se pouze na domněnkách. Dle

judikatury správních soudů nesmí správní orgán vlastními hypotézami znevěrohodňovat výpověď žadatele o mezinárodní ochranu, přičemž některé nesrovnalosti mohou být důsledkem kulturních rozdílů, nervozity žadatele nebo obav z toho, zda je jeho příběh pro udělení mezinárodní ochrany dostačující.

[3] Žalobu proti napadenému rozhodnutí nejprve zamítl krajský soud rozsudkem ze dne 29. 4. 2019, č. j. 63 Az 10/2019 – 49. Tento rozsudek zrušil Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 13. 9. 2019, č. j. 4 Azs 232/2019 – 63, pro nepřezkoumatelnost, neboť krajský soud se nevypořádal s námitkami, že možnost ochrany proti domácímu násilí v zemi původu je toliko formální, v praxi nefunguje a policisté nebo jiné orgány jsou nečinní a neochotní.

[4] Krajský soud poté žalobu znovu zamítl nyní napadeným rozsudkem. Na podkladě zpráv založených ve správním spise shrnul legislativní vývoj v Arménii za posledních několik let v oblasti boje proti domácímu násilí na ženách. Dále konstatoval, že domácí násilí může být za určitých okolností, které záleží především na zemi původu, jejích právních, sociálních či kulturních normách a hodnotách, azylově relevantním. Je proto třeba analyzovat a zvažovat, zda je příslušný stát schopen zajistit oběti domácího násilí potřebnou ochranu.

[5] V posuzované věci žalobkyně v pohovoru k podané žádosti o udělení mezinárodní ochrany přednesla, že v roce 1993 nebo 1994 mluvila s jedním strážníkem, který následně manželovi domlouval, aby se k ní nechoval agresivně, nicméně se nejednalo o oficiální oznámení. Poté už se na státní orgány ve své vlasti s žádostí o pomoc neobracela, o pomoc žádala vždy jen sousedy, kteří jí pomáhali. Za celých 23 let, kdy měla být vystavena ze strany manžela, resp. bývalého manžela bití a znásilňování, se ani v jednom případě neobrátila se žádostí o pomoc na jakýkoli státní orgán země původu. Za tohoto skutkového stavu nelze dle krajského soudu dospět k závěru, že by arménské státní orgány podporovaly nebo tolerovaly popisované násilí. Nelze přisvědčit argumentaci žalobkyně, že možnost ochrany v zemi původu je toliko formální. Možnost deklarované i faktické ochrany poskytované arménskými orgány žalovaný ve správním řízení zkoumal dostatečně.

[6] Z informací o domácím násilí v Arménii (Human Rights Watch, Informace MZV USA a informace od neziskových institucí na podporu obětí domácího násilí) přitom plyne, že v prosinci 2017 přijal Arménský parlament zákon o domácím násilí – zákon O prevenci násilí v rodině, ochraně osoby čelící násilí v rodině a obnovení koheze rodiny. Arménská vláda přijala pro léta 2010 – 2015 tzv. strategický akční plán pro boj s genderově motivovaným násilím, který zahrnoval mimo jiné i lepší monitoring případů domácího násilí, v roce 2017 bylo započato 458 trestních řízení kvůli domácímu násilí a obviněno bylo 272 osob. Použité informace na druhou stranu připouští, že případy domácího násilí nejsou účinným způsobem rozpoznávány, vyšetřovány, stíhány a trestány, a násilí vůči ženám je velmi rozšířeným jevem. Dle krajského soudu dané problémy ovšem nelze označit za takové, které by vláda neřešila či popírala. Arménské státní orgány naopak danou problematiku řeší, a to i za podpory nevládního sektoru. Tvrzení stěžovatelky, že možnost ochrany v zemi původu je toliko formální, hodnotil krajský soud jako účelové a nemající oporu ve shromážděných podkladech.

[7] Krajský soud ve shodě s žalovaným připustil, že stěžovatelka se v zemi původu mohla setkat s negativním jednáním ze strany manžela, nicméně žalovaný z celého příběhu logicky dovodil, že stěžovatelka pouze využila svých několik let starých potíží s bývalým manželem, aby svůj příběh vygradovala a vytvořila údajné obavy z návratu do vlasti. I krajský soud má za to, že pokud by stěžovatelka měla skutečnou obavu z jednání bývalého manžela, snažila by se mu v co nejvyšší míře vyhýbat.

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[8] Žalobkyně a) [dále jen „stěžovatelka“] napadla rozsudek krajského soudu kasační stížností. Namítá, že krajský soud po zrušení předchozího rozsudku nenařídil jednání a nedoplnil dokazování ohledně skutečnosti, jak je v Arménii zajištěna ochrana žen proti domácímu násilí a jak je zákonná úprava aplikována v praxi. V důsledku tohoto pochybení krajský soud dostatečně nezjistil skutkový stav v rozsahu potřebném pro vydání rozhodnutí.

[9] Krajský soud si nadto v odůvodnění napadeného rozsudku odporuje, když v bodě 8. a 9. uvádí, že v Arménii sice existuje zákon o ochraně proti domácímu násilí, avšak z četných citací vyplývá, že reálné ochrany se obětí domácího násilí nedostává, případně vše závisí na osobních konexích. Krajský soud poté nepřípadně dodává, že se ze strany stěžovatelky jedná jen o účelovou argumentaci, kdy využila svého starého případu domácího násilí za účelem zneužití mezinárodní ochrany. To je jen domněnka, která není podložena žádnými důkazy.

[10] Stěžovatelka má za to, že svou věrohodnou výpověď dostatečně prokázala strach z pronásledování pro domácí násilí, přičemž účinná ochrana proti tomuto jednání není v Arménii zajištěna. Domácí násilí přitom představuje azylově relevantní skutečnost (obdobně usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 10. 9. 2008, č. j. 9 Azs 49/2008 – 55), s čímž se krajský soud nijak nevypořádal.

[11] Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti uvádí, že vycházel ze spolehlivě zjištěného skutkového stavu a situací stěžovatelky se podrobně zabýval. Také krajský soud se případem důkladně zabýval. Žalovaný opakuje, že stěžovatelka se v souvislosti s násilnickým chováním manžela neobrátila nikdy s žádostí o pomoc na příslušné státní orgány.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[12] Nejvyšší správní soud při posuzování kasační stížnosti hodnotil, zda jsou splněny podmínky řízení. Jedná se o opakovanou kasační stížnost, nicméně Nejvyšší správní soud předchozí rozsudek krajského soudu zrušil pro nepřezkoumatelnost, kasační stížnost je tudíž přípustná. Jedná se však o věc mezinárodní ochrany, a proto se soud podle § 104a zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“) zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje zájmy stěžovatelky a není-li nepřijatelná.

[13] Institut nepřijatelnosti a jeho dopady do soudního řízení správního Nejvyšší správní soud podrobně vyložil v usnesení ze dne 26. 4. 2006, č. j. 1 Azs 13/2006 – 39, publ. pod č. 933/2006 Sb. NSS, v němž interpretoval neurčitý právní pojem „přesah vlastních zájmů stěžovatele“. O přijatelnou kasační stížnost se dle tohoto rozhodnutí může jednat v následujících typových případech: 1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu; 2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; 3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; 4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které by mohlo mít dopad do hmotně právního postavení stěžovatele.

[14] O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud: a) krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu; b) krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva. Nejvyšší správní soud není v rámci této kategorie přijatelnosti povolán přezkoumávat jakékoliv pochybení krajského soudu, ale pouze pochybení výrazné intenzity. Do kategorie zásadních pochybení krajského soudu spadají i vady rozhodnutí krajského soudu, k nimž by musel Nejvyšší správní soud přihlédnout z úřední povinnosti (tzn. zmatečnost řízení před soudem, nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí pro nesrozumitelnost či nedostatek důvodů, nebo jiná vada řízení, která mohla mít vliv na zákonnost rozhodnutí o věci samé, viz k tomu např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 3. 2007, č. j. 2 Azs 137/2006 - 67).

[15] Stěžovatelka v kasační stížnosti upozorňuje na skutečnost, že krajský soud po vydání zrušujícího rozsudku kasačního soudu ze dne 13. 9. 2019, č. j. 4 Azs 232/2019 – 63, již nečinil žádné další úkony, nenařídil jednání a přistoupil přímo k vydání nyní napadeného rozsudku.

[16] Podle § 51 odst. 1 s. ř. s. *soud může rozhodnout o věci samé bez jednání, jestliže to účastníci shodně navrhl nebo s tím souhlasí. Má se za to, že souhlas je udělen také tehdy, nevysloví-li účastník do dvou týdnů od doručení výzvy předsedy senátu svůj nesouhlas s takovým projednáním věci; o tom musí být ve výzvě poučen.*

[17] Krajský soud má v řízení o žalobě po kasaci jeho původního rozhodnutí ze strany Nejvyššího správního soudu povinnost nařídít ústní jednání, resp. vyžádat si souhlas s tím, aby od něj mohlo být upuštěno. Souhlas s rozhodnutím ve věci bez nařízení jednání udělený ještě před vydáním prvního rozhodnutí krajského soudu není možné bez dalšího vztáhnout i na řízení po zrušení takového rozhodnutí Nejvyšším správním soudem, neboť situace, za níž byl poskytnut, byla zcela odlišná (usnesení Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. IV. ÚS 786/08). Také Nejvyšší správní soud shodně zastává názor, že „souhlas účastníka řízení s rozhodnutím krajského soudu o věci samé bez jednání dle § 51 odst. 1 s. ř. s., udělený ještě před tím, než v řízení krajský soud poprvé rozhodoval, nelze bez dalšího vztáhnout na nové rozhodnutí krajského soudu poté, co bylo jeho první rozhodnutí Nejvyšším správním soudem zrušeno“ (rozsudek ze dne 11. 3. 2010, č. j. 5 Azs 3/2010 – 92).

[18] Pakliže soud rozhodne ve věci bez nařízení jednání, aniž by vyzval účastníky řízení v souladu s § 51 s. ř. s. k vyjádření, zda s takovým postupem souhlasí, zatíží řízení vadou. Pokud by taková vada mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé ve smyslu § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s., Nejvyšší správní soud k ní musí přihlídnout z úřední povinnosti a napadený rozsudek krajského soudu zrušit (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 10. 2016, č. j. 8 As 178/2015 – 41).

[19] Nejvyšší správní soud rozlišuje dvě situace, kdy krajský soud rozhoduje bez jednání o věci samé znovu poté, co bylo jeho předcházející rozhodnutí zrušeno. Prvním případem je situace, kdy i po zrušení prvního rozhodnutí krajského soudu zůstává výsledek sporu stále otevřený a krajský soud je v dalším řízení dle závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu povinen se dále zabývat určitými pro věc rozhodnými otázkami, které doposud nebyly Nejvyšším správním soudem plně vyřešeny. Ve druhém případě již naopak byla rozhodná otázka beze zbytku posouzena Nejvyšším správním soudem a krajskému soudu po zrušení jeho původního rozsudku nezbývá žádný prostor pro další uvažování. V obou případech představuje opomenutí krajského soudu vyzvat účastníky k vyjádření podle § 51 odst. 1 s. ř. s. procesní vadu (porušení § 49 odst. 1 s. ř. s.). Zatímco v prvním případě zakládá taková vada porušení ústavních práv účastníka a je zároveň vadou řízení, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé, ve druhém případě tomu tak není, neboť i kdyby ve věci bylo nařízeno jednání, nemohl by krajský soud rozhodnout jinak, než bylo předurčeno závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu (srov. rozsudky ze dne 14. 12. 2009, č. j. 5 Afs 112/2008 – 129, ze dne 22. 4. 2010, č. j. 4 Azs 6/2010 – 42, ze dne 26. 6. 2009, č. j. 9 Afs 92/2008 – 110, nebo ze dne 24. 9. 2019, č. j. 1 Afs 428/2018 – 65).

[20] První rozhodnutí krajského soudu v nynější věci zrušil Nejvyšší správní soud pro nepřezkoumatelnost, neboť krajský soud se nevypořádal s námitkami stěžovatelky, že možnost ochrany proti domácímu násilí v zemi původu stěžovatelky je toliko formální a v praxi neúčinná. Nejednalo se tudíž o případ, kdy rozhodná otázka již byla bezezbytku posouzena Nejvyšším správním soudem a krajskému soudu by po zrušení jeho prvního rozhodnutí nezbyval žádný prostor pro vlastní uvažování. Naopak, krajský soud byl zrušujícím rozsudkem zavázán námitky stěžovatelky sám a jako první věcně a přezkoumatelně vypořádat.

[21] Vada řízení, spočívající v tom, že krajský soud ve věci rozhodl bez jednání, aniž by po vydání zrušujícího rozsudku kasačního soudu opakovaně vyzval účastníky ke sdělení, zda s tímto postupem souhlasí, tudíž v projednávané věci mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé. Kasační stížnost je proto důvodná.

[22] Nejvyšší správní soud s ohledem na výše uvedené nemůže v současnosti hodnotit ostatní námitky uplatněné v kasační stížnosti, neboť nelze předjímat další vývoj věci v návaznosti na případné jednání před krajským soudem.

IV. Závěr a náklady řízení

[23] Nejvyšší správní soud proto napadený rozsudek krajského soudu podle ustanovení § 110 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude krajský soud vázán právním názorem vyjádřeným výše.

[24] Nejvyšší správní soud ustanovil usnesením ze dne 8. 1. 2020, č. j. 1 Azs 496/2019 - 18, stěžovatelce zástupkyni pro řízení o kasační stížnosti advokátku Mgr. Silvii Rymlovou. Ustanovené zástupkyni soud přiznal odměnu za jeden úkon právní služby (doplnění kasační stížnosti) ve výši 3 100 Kč [11 odst. 1 písm. d) ve spojení s § 7 bodem 5. a § 9 odst. 4 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, ve znění pozdějších předpisů], a dále paušální náhradu hotových výdajů za jeden úkon právní služby ve výši 300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu, celkem tedy 3 400 Kč. Zástupkyni soud nepřiznal odměnu za úkon spočívající v převzetí a přípravě zastoupení, neboť byla stěžovatelce ustanovena již v řízení o kasační stížnosti proti prvnímu rozhodnutí krajského soudu v této věci, a byla tudíž s věcí již dostatečně seznámena. Částka ve výši 3 400 Kč bude vyplacena z účtu Nejvyššího správního soudu ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

P o u č e n í : Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 1. dubna 2020

JUDr. Lenka Kaniová
předsedkyně senátu